

PRASA XIX WIEKU

JAKO

ŹRÓDŁO BADAŃ NAD KULTURĄ,
LITERATURĄ I ŻYCIEM SPOŁECZNYM
W WARUNKACH ZABORÓW

20 – 21 PAŹDZIERNIKA 2026 ROKU

RZESZÓW

UNIwersytet RZESZOWSKI,
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa

Uniwersytet Rzeszowski

Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Wydział Filologiczny

TEMATY
I KONTEKSTY

PROGRAM KONFERENCJI

*Prasa XIX wieku jako źródło badań
nad kulturą, literaturą i życiem społecznym
w warunkach zaborów*

Rzeszów, 20 - 21 października 2026 r.

Komitet organizacyjny

dr hab. prof. UR Jolanta Kowal

dr hab. prof. UR Magdalena Patro-Kucab

dr hab. prof. UR Tadeusz Półchłopek

dr Anna Kupiszewska

dr Paulina Podolska

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Konferencja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” nr projektu NPRH/F/SP/0048/2024/13, kwota dofinansowania 321 589,00 zł; całkowita wartość projektu 321 589,00 zł.

20 października 2026 r., wtorek

**SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA
OBRADY PLENARNE**

*Wobec narodowego trwania.
Ocalanie pamięci i budowanie tożsamości
na łamach prasy epoki zniewolenia*

Uniwersytet Rzeszowski, bud. A1,
Aula im. Stanisława Zająca, godz. 10⁰⁰-13¹⁵

10⁰⁰-10³⁰ otwarcie konferencji z uroczystym przywitaniem gości

10³⁰-10⁵⁰ dr hab. Jolanta Kowal, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski): *O potrzebie badań prasoznawczych. Kilka uwag na marginesie rozpoznania prasy wileńskiej i lwowskiej I połowy XIX wieku.*

10⁵⁰-11¹⁰ prof. dr hab. Krystyna Maksimowicz (Uniwersytet Gdański): *„Dziennik Wileński” (1805–1806 i 1815–1830) wobec tematu ocalania pamięci.*

11¹⁰-11³⁰ dr Paweł Kuciński (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie): *Człowiek cywilizowany i barbarzyńcy. Refleksje o kulturze narodowej i Polakach na podstawie publicystyki Zygmunta Wasilewskiego z ostatnich dziesięcioleci niewoli.*

11³⁰-11⁵⁰ przerwa kawowa

20 października 2026 r., wtorek

11⁵⁰–12¹⁰ dr hab. Svitlana Hrelia Kravchenko, prof. LUV (Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Łesi Ukrainki): *Prasa ukraińska na ziemiach zachodnioukraińskich w drugiej połowie XIX wieku jako narzędzie odrodzenia narodowego i platforma dialogu międzykulturowego.*

12¹⁰–12³⁰ mgr Rafał Kowalczyk (niezależny badacz, absolwent Uniwersytetu Zielonogórskiego): *Rola polonijnej prasy amerykańskiej w popularyzowaniu spraw ziem polskich pod zaborami oraz podtrzymywaniu tożsamości narodowej u schyłku XIX wieku. Studium wybranych tytułów.*

12³⁰–12⁵⁰ dr hab. Grzegorz Zając, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński): *Goszczyński w „Pszonce” – „uczta zemsty” w innej odsłonie...*

Dyskusja

13¹⁵–14⁰⁰ zwiedzanie księgozbioru Pigionianum
Gmach Biblioteki UR, ul. prof. Stanisława Pigonia 8

14⁰⁰–15⁰⁰ obiad
bud. A1, sala 110

La Cuona fanciulla legge il giornale al nonno privo della vista.
Le Ore Casalinghe. Novembre 1853. *Milano C.^{to} S. Paolo 936.*

20 października 2026 r., wtorek

SESJA POPOŁUDNIOWA OBRADY W SEKCJACH

Uniwersytet Rzeszowski, bud. A1,
godz. 15³⁰–17¹⁰

SEKCJA 1

W ZWIERCIADLE KRYTYKI. CZASOPÍSMIENNICTWO W PROCESIE
KSZTAŁTOWANIA OBRAZU LITERATURY

(sala 120)

15³⁰–15⁵⁰ dr Anna Rój (Akademia Tarnowska): *Polskie czasopiśmiennictwo jako źródło do badań nad recepcją literatury amerykańskiej na ziemiach polskich w XIX wieku.*

15⁵⁰–16¹⁰ dr hab. Małgorzata Chachaj, prof. UMCS (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie): *Dyskusje w prasie nad tragedią Ignacego Humnickiego pt. „Żółtkiewski pod Cecorą”.*

16¹⁰–16³⁰ dr Anna Petlak (Uniwersytet Łódzki): *Recepcja życia i twórczości Wincentego Ignacego Marewicza na łamach periodyków XVIII i XIX w.*

16³⁰–16⁵⁰ mgr Wiktoria Godlewska (Uniwersytet Warszawski): *„Cui bono?”. Prasowa recepcja drugiej części „Szkieł” Juliana Kaliszewskiego (Klina).*

Dyskusja

17¹⁰–17³⁰ przerwa kawowa

20 października 2026 r., wtorek

SEKCJA 2

W TYGLU IDEI I GUSTÓW. KONFRONTOWANIE ŚWIATOPOGLĄDÓW
I NORM ESTETYCZNYCH NA ŁAMACH PERIODYKÓW

(bud. A1, sala 124)

15³⁰–15⁵⁰ dr hab. Tomasz Jędrzejewski, prof. UW (Uniwersytet Warszawski): *Gust literacki pierwszych polskich żurnali w ujęciu porównawczym.*

15⁵⁰–16¹⁰ dr hab. Agata Seweryn, prof. KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski): *Spory o polską prozodę i sylabotoniizm w „Pamiętniku Warszawskim”.*

16¹⁰–16³⁰ dr hab. Monika Stankiewicz-Kopeć, prof. UIK (Uniwersytet Ignatianum w Krakowie): *Jezuicki „Przegląd Powszechny” jako miejsce sporu ideowo-artystycznego ks. Jana Pawelskiego SJ ze Stanisławem Przybyszewskim na przełomie wieków XIX i XX.*

16³⁰–16⁵⁰ dr Dominika Świątoniowska (Uniwersytet Jagielloński): *O przygodach rokoka i hrabiego Wojciecha Miera z prasą I połowy XIX wieku.*

Dyskusja

17¹⁰–17³⁰ przerwa kawowa

20 października 2026 r., wtorek

SEKCJA 3A

PRASA W SŁUŻBIE SPOŁECZEŃSTWA. EDUKOWANIE,
SOCJALIZOWANIE I FORMOWANIE POSTAW

(bud. A1, sala 125)

15³⁰–15⁵⁰ mgr Katarzyna Staciwa (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu): *„Jakie słodkie zatrudnienie, giętki umysł wspierać” – modelowanie postaw dzieci i młodzieży na łamach „Rozrywek dla dzieci” Klementyny z Tańskich Hoffmanowej.*

15⁵⁰–16¹⁰ dr Katarzyna Paduch (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie): *Czytelnie Bezpłatne Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności w świetle roczników oraz sprawozdań towarzystwa z lat 1815–1900.*

16¹⁰–16³⁰ dr Małgorzata Pawlata (Uniwersytet Łódzki): *Wizerunek kobiety-obywatelki w polskiej prasie przełomu XVIII i XIX wieku.*

16³⁰–16⁵⁰ mgr Zofia Mielcarska (Uniwersytet Warszawski): *„Wieczory Rodzinne” – prekursorka dorobku. O wspólnototwórczym modelu komunikacyjnym w prasie dla dzieci w XIX wieku.*

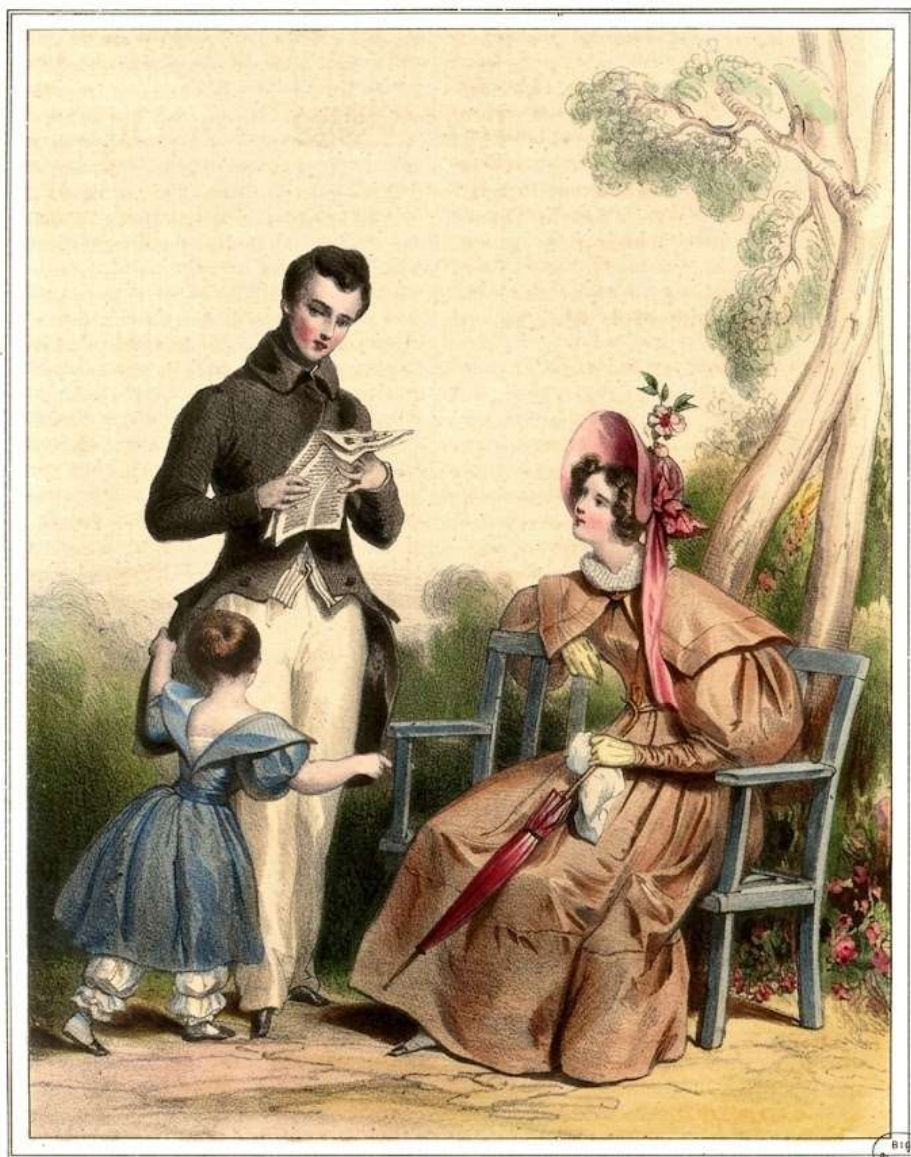
Dyskusja

17¹⁰–17³⁰ przerwa kawowa

18³⁰ uroczysta kolacja

Hotel Prezydencki, ul. Podwisłocze 48

B103.
REV. F&B

21 października 2026 r., środa

SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA OBRADY W SEKCJACH

Uniwersytet Rzeszowski, bud. A1,
godz. 9³⁰–11¹⁰

SEKCJA 3B

PRASA W SŁUŻBIE SPOŁECZEŃSTWA. REJESTROWANIE CODZIEN-
NOŚCI I PRZEMIAN CYWILIZACYJNYCH

(bud. A1, sala 125)

9³⁰–9⁵⁰ mgr Waldemar Chrobak (niezależny badacz): *Nauczyciel w krzywym zwierciadle reformy. Galicyjska prasa satyryczna wobec przemian szkolnictwa ludowego w latach 1880–1885 na przykładzie wybranych tytułów.*

9⁵⁰–10¹⁰ mgr Monika Jastrząb (Wydawnictwo Ruthenus w Krośnie): *Obraz ludu w publicystyce Marii Konopnickiej.*

10¹⁰–10³⁰ mgr Damian Zając (Zakład Narodowy im. Ossolińskich): *Modernizacja uzdrowisk w świetle polskojęzycznych czasopism balneologicznych z II połowy XIX w.*

10³⁰–10⁵⁰ lic. Barbara Ficek (Uniwersytet Śląski): *Kurier Warszawski w latach 1830–1863 jako źródło poznania trendów mody w Warszawie.*

Dyskusja

11¹⁰–11³⁰ przerwa kawowa

21 października 2026 r., środa

SEKCJA 4

W DIALOGU ZE SZTUKĄ I SCENĄ.

PRASOWA RECEPCJA SZTUK WIZUALNYCH I WIDOWISK

(bud. A1, sala 118)

9³⁰–9⁵⁰ dr Anna Reglińska-Jemioł (Uniwersytet Gdański): *Recepcja premiery baletu „Pan Twardowski” Adolfa Sonnenfelda (1874) na łamach warszawskiej prasy. Studium przypadku XIX-wiecznej krytyki baletowej.*

9⁵⁰–10¹⁰ dr Monika Myszor-Ciecielag (Instytut Badań Literackich PAN/Muzeum Narodowe w Warszawie): *Gabriela Zapolska o sztuce na łamach prasy 2. poł. XIX wieku.*

10¹⁰–10³⁰ dr Krystian Węgrzynek (Biblioteka Śląska w Katowicach): *Karol Miarka (1825–1882) jako architekt ogrodów. O wybranych tekstach literackich i publicystycznych na łamach „Gwiazdki Cieszyńskiej” i „Katolika”.*

10³⁰–10⁵⁰ dr Kinga Fink (Uniwersytet Rzeszowski): *Kontakty Heleny Modrzejewskiej z kompozytorem Józefem Nikorowiczem w latach 1870–1874 w świetle prasy galicyjskiej.*

Dyskusja

11¹⁰–11³⁰ przerwa kawowa

21 października 2026 r., środa

SEKCJA 5

PRASA A SPRAWA NARODOWA.

POLACY I POLONIA WOBEC PAŃSTW ZABORCZYCH ORAZ DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNO-NIEPODLEGŁOŚCIOWA

(bud. A1, sala 137)

9³⁰–9⁵⁰ dr hab. Magdalena Patro-Kucab, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski): *Kogo prasa każe pamiętać? Mapa bohaterów biografii w czasopiśmie Wilna i Lwowa I połowy XIX wieku.*

9⁵⁰–10¹⁰ dr Mikołaj Banaszkiewicz (Biblioteka Narodowa): *Polska prasa codzienna w Moskwie (1915–1918) jako źródło do badań nad życiem społecznym i postawami Polaków wobec Imperium Rosyjskiego.*

10¹⁰–10³⁰ mgr Martyna Olejniczak oraz lic. Dominika Kołodziejczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu): *Primula veris. Funkcja prasy w obliczu politycznego zniewolenia – o projektach filomackich periodyków i czasopiśmie poznańskiego NZS-u.*

10³⁰–10⁵⁰ mgr Paweł Michno (Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kolbuszowej): *Działalność ks. Ludwika Ruczki w świetle prasy galicyjskiej – w 130. rocznicę śmierci.*

Dyskusja

11¹⁰–11³⁰ przerwa kawowa

13⁰⁰–14⁰⁰ obiad

(bud. A1, sala 110)

Fig. 100. 1/2

INTÉRIEUR DE L'IMPRIMERIE LITHOGRAPHIQUE DE LEZERGIER

21 października 2026 r., środa

SESJA POPOŁUDNIOWA OBRADY W SEKCJACH

Uniwersytet Rzeszowski, bud. A1,
godz. 14¹⁵–16⁰⁰

SEKCJA 6

PRASA OD KUCHNI.

REDAKTORZY, WYDAWCY, REFLEKSJA NAD MEDIUM

(bud. A1, sala 137)

14¹⁵–14³⁵ dr hab. Danuta Kowalewska, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu): *Stanisław Doliwa Starzyński w prasie i o prasie polskiej („Gazety polskie w Paryżu”, „Do mego cenzora” i in.)*.

14³⁵–14⁵⁵ dr Edyta Żyrek-Horodyska (Uniwersytet Jagielloński): *„Jest jeszcze niewyczerpane źródło do krytyki: oto są pisma peryodyczne”. Prasa warszawska lat dwudziestych XIX wieku jako przedmiot krytyki w tekstach Wojciecha z Prokocimia*.

14⁵⁵–15¹⁵ dr Joanna Stelmach (Katolicki Uniwersytet Lubelski): *Euzebiusz Słowacki jako redaktor „Kuriera Litewskiego”*.

15¹⁵–15³⁵ dr Ewa Barnaś-Baran (Uniwersytet Rzeszowski): *„Nakładem Jana Andrzeja Pelara”. Oficyna wydawnicza wobec potrzeb oświatowych Rzeszowa w drugiej połowie XIX wieku*.

Dyskusja

21 października 2026 r., środa

SEKCJA 7

NA POGRANICZU KULTUR.

KONSOLIDOWANIE, EDUKOWANIE I INTEGROWANIE SPOŁECZNO-
ŚCI NA ŁAMACH PRASY UKRAIŃSKIEJ

(bud. A1, sala 126)

14¹⁵–14³⁵ doc. Taras Hrynivskyi (Czerniowiecki Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza): *Wielojęzyczne kalendarzyki kieszonkowe jako narzędzie konsolidacji narodowej ludności Bukowiny na przełomie XIX i XX wieku. / Різномовні кишенькові календарі як засіб національної консолідації населення Буковини кінця XIX – початку XX століть.*

14³⁵–14⁵⁵ dr Liubov Vasylyk (Czerniowiecki Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza): *Medialna reprezentacja społeczności polskiej na łamach gazety „Bukowina” pod koniec XIX wieku: dominanty tematyczne i praktyki dyskursywne / Медійна репрезентація польської спільноти в газеті «Буковина» кінця XIX століття: тематичні домінанти та дискурсивні практики.*

14⁵⁵–15¹⁵ dr Julia Melnychuk (Czerniowiecki Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza): *„Kalendarz Prawosławny Bukowiński” na przełomie XIX i XX wieku jako narzędzie społeczno-kulturowej oświaty ludowej.*

Dyskusja

Źródła ilustracji
(w kolejności zamieszczenia)

Autor nieokreślony, *Dziewczyna czytająca gazetę dziadkowi*, ilustracja z czasopisma „Le Ore casalin-ghe” (listopad 1853), źródło:

<https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Unknown-artist/1005580/The-girl-reads-the-paper-to-her-grandfather-who-has-lost-sight.html>

Achille Devéria (1832), *Le Journal* (litografia kolorowa), Musée Carnavalet, Histoire de Paris, źródło:

<https://www.parismuseescollections.paris.fr/fr/musee-carnavalet/oeuvres/galerie-fashionable-le-journal#infos-principales>.

Charles Villemain wg Victora Adama (XIX wiek), *Intérieur del'imprimerie lithographique de Lemercier* (litografia), Musée Carnavalet, Histoire de Paris, źródło:

<https://www.parismuseescollections.paris.fr/en/node/899715#infos-principales>.

**Wszystkie wykorzystane ilustracje pochodzą
z domeny publicznej.**

